

הַלְבוֹת טוֹעֵן וְנִטְעֵן פֶּרֶק ג

א. אין מודה במקצת חייב שבועה מן התורה, עד שיודה בפרוטה או יתר, ויכפר בשתי מעין כסף או יתר. וכמה היא פרוטה, משקל חצי שעורה שלכסף נקי. וכמה הן שתי מעין, משקל שתיים ושלוששים שעורות כסף מזקק.

ב. כל כסף האמור בתורה הוא שקל הקדש, והוא עשרים מעה. וכל כסף שלדבריהן הוא ממטבע ירושלים, שהיה הסלע שלהן אחד משמונה בו כסף והשאר נחשת, כמו שבארנו.

ג. אבל המעה היא היתה כסף נקי אפלו בירושלים, והיא היתה כסף שלירושלים. ולפי שזה שהצריכו להיות כפירת הטענה שתי כסף, הוא מדבריהן: עשו אותה שתי כסף שלירושלים, שהן שתי מעין; ולא עשו אותה שני שקלים בשקל הקדש.

ד. זה הוא הדבר הנראה לי, בשעור כפירת הטענה. ורבותי הורו שכפירת הטענה, הוא משקל תשע עשרה שעורות וחצי שעורה מן הכסף. ויש לי כמה ראיות לסתור אותה הדרך שתפסו עד שיצא להם זה החשבון, ויראה לי שהוא טעות.

ה. שתי מעין ופרוטה יש לי בידך, אין לך בידי אלא פרוטה חייב; אין לך בידי אלא שתי פרוטות פטור, מפני שכפר בפחות משתי מעין. מנה לי בידך, אין לך בידי אלא חצי פרוטה פטור: שכל המודה בפחות מפרוטה, כאלו לא הודה בכלום.

ו. מאה תמרים יש לי בידך, אין לך בידי אלא תשעים רואין: אם היו שווין שם העשר שכפר בהן שתי מעין, נשבע; ואם לאו, פטור. חמשה וששים אגוזים יש לי בידך, אין לך בידי אלא אגוז אחד רואין: אם שווה האחד פרוטה, נשבע; ואם לאו, פטור. וכן כל כיוצא בזה.

ז. כמה דברים אמורים, בכסף או במיני סחורות ופרות וכיוצא בהן; אבל הכלים, אין משערין את דמיהן. אפלו היו עשר מחטין בפרוטה, וטענו שתי מחטין הודה באחת וכפר באחת, חייב: שנאמר "כסף או-כלים" (שמות כב, ו), כל הכלים ככסף.

ח. טענו כסף וכלי הודה בכלי, וכפר בכסף אם יש בכפירה שתי מעין, חייב; ואם לאו, פטור. הודה בכסף, וכפר בכלי אם הודה בפרוטה, חייב. וכן כל כיוצא בזה.

ט. העיד עליו עד אחד אפלו לא כפר אלא בפרוטה, הרי זה נשבע: שכל מקום ששנים מחיבים אותו ממון, אחד מחיבו שבועה. פיצד: פרוטה או שווה פרוטה יש לי בידך, אין לך בידי כלום, ועד אחד מעיד שיש לו הרי זה נשבע.

י. וכן בשבועת השומרים אפלו הפקיד אצלו פרוטה או שווה פרוטה, וטען שאבדה נשבע. וכל פחות מפרוטה אינו ממון, ואין בית דין נזקקין לו. וכן כל הנשבעין ונוטלין, נשבעין ונוטלין מפרוטה ומעלה.

יא. הורו רבותי שהנשבעין ונוטלין, אינן צריכין טענת שתי כסף. ואני אומר שצריך הנתבע שיכפר בשתי מעין, ואחר כך ישבע התובע בתקנת חכמים ויטל: שהרי כל הנשבעין בטענת ספק צריך שיהיה ביניהם ספק כפירת שתי מעין, ואחר כך ישבע מספק.

יב. אין מודה במקצת חייב שבועה, עד שתהיה הודיה ממין הטענה. פיצד: כור חטים יש לי בידך, אין לך בידי אלא לתך חטים חייב. אבל אם אמר לו, אין לך בידי אלא כור של שעורים פטור: שהמין שטענו, לא הודה לו בו; והמין שהודה לו בו, לא טענו.

יג. דינר זהב יש לי בידך פקדון, לא הפקדת אצלי אלא דינר כסף, מעה כסף הפקדתי אצלך, לא הפקדת אצלי אלא פרוטה פטור: מפני שטענו עין דבר, והודה לו בעין אחרת. וכן אם אמר לו עשרה דינרים מצריות הפקדתי אצלך, לא הפקדת אצלי אלא עשרה צוריות פטור. וכן כל כיוצא בזה.

יד. מנורה גדולה יש לי בידך, אין לך בידי אלא מנורה קטנה הרי זה פטור. אבל אם טענו מנורה בת עשר ליטרין, והודה לו במנורה בת חמש ליטרין הרי זה מודה במקצת, מפני שיכול לגררה ולהעמידה על חמש.

טו. וכן אם טענו אזור גדול, ואמר לו אין לך בידי אלא אזור קטן פטור. אבל אם טענו יריעה בת עשרים אמה, והודה לו ביריעה בת עשר אמות הרי זה נשבע, מפני שיכול לחתכה ולהעמידה על עשר. וכן כל כיוצא בזה.

טז. כור חטים יש לי בידך, אין לך בידי אלא כור שעורים פטור, אף מדמי שעורים: שהרי התובע אומר לו, אין לי בידך שעורים; ונמצא זה דומה למי שאמר לחברו בבית דין, מנה יש לך בידי, ואומר לו האחר, אין לי בידך שאין בית דין מחיבין אותו לתן לו כלום. ואם תפס התובע דמי השעורים, אין מוציאין מידו.

יז. הטוען את חברו שני מינין, והודה באחד מהן הרי ההודיה ממין הטענה, ונשבע. פיצד: כור חטין וכור שעורין יש לי בידך, אין לך בידי אלא כור חטין חייב. התחיל הטוען ואמר כור חטין יש לי בידך, וקדם שישלים דבריו ויאמר כור שעורים יש לי בידך, אמר לו הנטען, אין לך בידי אלא כור שעורים אם נראה לדינן שהנטען הערים, חייב שבועה; ואם לפי תמו, פטור.

יח. כור חטין יש לי בידך, אמר לו הין, וכור שעורים, אמר לו אין לך בידי שעורין הרי זה פטור; ואין זה מודה במקצת, עד שיאמר לו בבית אחת כור חטים וכור שעורין יש לי בידך, ויאמר לו הנטען אין לך בידי אלא כור שעורים. וכן כל כיוצא בזה.

יט. מלוא עשר פדין שמן יש לי בידך, אין לך בידי אלא עשר פדין בלא שמן פטור: שהרי טענו שמן, והודה לו בחרסים. עשר פדין שמן יש לי בידך, אין לך בידי אלא עשר פדין ריקנין חייב שבועה: שהרי טענו הפדין והשמן, והודה בפדין. וכן כל כיוצא בזה.

כ. מנה יש לי אצלך הלואה, לא היו דברים מעולם ולא לויתי ממך מעולם, אבל חמשים דינר יש לך בידי פקדון, או משום נזק, וכיוצא בו הורו רבותי שזה מודה במקצת, וישבע: שהרי טענו שהוא חייב לו מאה, והודה שהוא חייב לו חמשים; ומה

לי נתחייב לו משום הלואה, או משום פקדון, או משום נזק.
ולזה דעתי נוטה.

כא. מנה וכלי יש לי בידיך, אין לך בידי אלא הכלי והא לך הרי
זה פטור, ונשבע הסת שאין לו אצלו אלא זה. אמר בעל הכלי,
אין זה כליי כולל בשבועתו שזה כליי; הודה הנטען שאין זה
כליו, ונתחלף לו באחר הרי זה חייב שבועה.

כב. כל מקום שנאמר בענין זה פטור הרי זה פטור משבועת
התורה, וחייב שבועת הסת כמו שבארנו כמה פעמים.